

تحلیلی بر جاذبه‌ها و تسهیلات گردشگری منطقه اورامانات

اصغر ضرابی: دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران*
جمال محمدی: استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
ادریس باباخانزاده: دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

امروزه صنعت گردشگری به عنوان یکی از صنایع برتر به شدت در حال رشد و توسعه است. در کشور ما ایران که به عنوان سرزمین چهار فصل شناخته می‌شود و یکی از برترین کشورهای جهان به جهت داشتن آثار و جاذبه‌های گردشگری است توجه چندانی به صنعت گردشگری نمی‌شود. در این میان منطقه اورامانات با سابقه تاریخی خود در استان کرمانشاه، بعد از جنگ تحمیلی و احداث بازارچه‌های مرزی مقصد بسیاری از گردشگران است. در این پژوهش ضمن بررسی و شناسایی جاذبه‌های گردشگری این منطقه، به ارزیابی تسهیلات گردشگری نیز پرداخته شده است. روش پژوهش از نوع اسنادی و میدانی است. برای تکمیل داده‌ها و اطلاعات از مطالعات میدانی و تکمیل پرسشنامه کمک گرفته شده است. با توجه به حجم نمونه، تعداد ۳۸۳ پرسشنامه به طور تصادفی در بین گردشگران منطقه پر شده است و با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده است. همچنین برای ترسیم نقشه از نرم‌افزار Arc Gis استفاده شده است. بر اساس نتایج به دست آمده مکان‌های گردشگری مورد بازدید گردشگران، در بیشتر زمینه‌ها دارای امکانات لازم برای جذب گردشگران بوده است، و با توجه به این که بیشتر گردشگران داخل استانی بوده و برای یک روز در منطقه اقامت دارند و هدف اصلی آنها در مرحله اول استفاده از طبیعت و آب و هوای مطلوب و در مرحله بعد خرید از بازارچه مرزی جانورود است، امکانات اصلی و مهمی چون امکانات اقامتی درجه یک، اهمیتی نداشته است. گردشگران خارج استانی نیز ترجیحاً از امکانات و تسهیلات مرکز استان با توجه به نزدیکی به منطقه استفاده کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، جاذبه‌ها، تسهیلات، اورامانات، کرمانشاه

۱- مقدمه

پویاترین بخش‌های اقتصادی جهان است که بر اساس پیش بینی سازمان جهانی توریسم (World Tourism Organisation) در چند سال آینده از لحاظ درآمد در رأس همه بخش‌های اقتصادی موجود در دنیا خواهد بود و بزرگترین بخش تجارت بین‌الملل را به خود اختصاص خواهد داد (طلوعی، ۱۳۸۴: ۹۰). گردشگری تأثیرات اقتصادی زیادی از جمله درآمد ارزی، افزایش تولید ناخالص ملی، ایجاد یک منبع درآمدی برای دولت و ملت، یک منبع اشتغال‌زا،

گردشگری مفهومی فراگیر و گسترده است که تاریخچه آن به سال ۱۸۱۱ یا پیش از آن باز می‌گردد و تعریف آن همچنان دستخوش تغییر و دگرگونی است. اصطلاح گردشگری شامل مسافرت‌های افراد در خارج از خانه و تجارت‌ها و افرادی می‌شود که در خدمت این بنگاه‌ها هستند که برای آنها انجام مسافرت‌ها را آسانتر و لذت بخش تر ساخته و یا انجام آنها را تسریع می‌کنند (لاندربرگ، ۱۳۸۳: ۴). توریسم و گردشگری از

(زنگی آبادی، ۱۳۸۵: ۱۳) و این در حالی است که تنها ۵٪ درصد سهم درآمد گردشگری جهان را به خود اختصاص داده و از نظر درآمد جذب گردشگر در قیاس با دیگر کشورهای جهان در رتبه نود قرار دارد (تاج علی، ۱۳۸۵: ۴). آمارهای مقایسه‌ای نشان می‌دهند که طی سال‌های ۱۹۵۰ تا ۲۰۰۷ شمار جهانگردان حدود ۳۰۰۰ درصد و درآمد ناشی از جابجایی آنها بیش از ۲۴۰۰۰ درصد رشد داشته است. در سال ۲۰۰۷ سهم ایران ۵.۱ میلیون نفر در برابر ۹۰۰ میلیون نفر (معادل ۱۶٪ درصد) و درآمد آن ۲.۱ میلیارد دلار (معادل ۱۶٪ درصد) در برابر ۷۵۰ میلیارد دلار بوده است. درآمد کشور ما بطور میانگین در قیاس با کشورهای منطقه مانند ترکیه، حدود ۱۰ برابر عقب مانده و در قیاس با کشورهای اروپایی بیش از ۵۰ برابر عقب مانده است (زنده دل، ۱۳۸۸: ۴۳).

– طرح مسأله

منطقه اورامانات ناحیه‌ای کوهستانی است که بخش اعظم آن در ایران و در استانهای کرمانشاه و کردستان واقع شده و حدود جغرافیایی آن به قرار زیر است: از شمال به سنندج و مریوان، از جنوب به شهرستان دالاهو، از غرب به کردستان عراق و از شرق به شهرستان کامیاران. قسمتی از اورامان که در خاک ایران قرار دارد شامل دو بخش می‌باشد: بخش شمالی اورامان در محدوده شهرستان‌های مریوان، سروآباد، و کامیاران در استان کردستان و بخش جنوبی آن در محدوده شهرستانهای پاوه، روانسر، جوانرود و ثلاث باباجانی در استان کرمانشاه قرار گرفته است. کوهستان‌های شاهو^۱ و دالانی^۱ در حد فاصل این دو

بهبود خدمات اجتماعی است (Das, 2009: 470). در هر سرزمین و هر فرهنگی جلوه‌ها و عناصر منحصر به فردی به چشم می‌خورد که برای مردم سرزمین‌ها و فرهنگ‌های دیگر تازگی دارد و همین عناصر منحصر به فرد است که بهانه‌ای می‌شود برای تحقق فعالیت جهانگردی. این عناصر که آنها را به نام جاذبه‌های جهانگردی می‌شناسیم در دو دسته کلی جاذبه‌های طبیعی و جاذبه‌های فرهنگی قرار می‌گیرند. جاذبه‌های طبیعی مواهب الهی هستند که در هر سرزمینی بیش و کم به ودیعه گذاشته شده است و به سه دسته جاذبه‌های برانگیزاننده حس کنجکاوی و اکتشاف، جاذبه‌های ویژه تفریح و لذت جویی، جاذبه‌های مؤثر در درمان، در صورتی که جاذبه‌های فرهنگی آنهایی هستند که دست بشر در آفرینش آن به کار بوده است و مهمترین آنها عبارتند از جاذبه‌های تاریخی، جاذبه‌های دینی و مذهبی، جاذبه‌های اجتماعی، جاذبه‌های مردم شناختی و... (همایون، ۱۳۸۴: ۹۹). ایران گهواره یکی از غنی‌ترین تمدن‌ها در تاریخ است که جاذبه‌های باستان شناختی، تاریخی و فرهنگی زیادی را برای توریستها عرضه داشته است. آثار به جا مانده از هخامنشیان، ساسانیان و فرهنگ اسلامی، موزه‌های زیبا، هنرهای سنتی و مردم باور، مناظر و چشم‌اندازهای دیدنی، استراحتگاههای کوهستانی و ساحلی، شکار و صیادی از مهمترین این جاذبه‌ها است (Chakrabarty, 2007: 305). ایران از نظر جاذبه‌های گردشگری یکی از ده کشور اول جهان و از لحاظ آثار باستانی یکی از پنج سرزمین نخست جهان به جهت جاذبه‌های اکوتوریسم و تنوع گونه‌های گیاهی و جانوری است (تاج علی، ۱۳۸۵: ۴). و جزء سه کشور اول جهان از نظر تنوع صنایع دستی است

¹ Shaho

استان کرمانشاه همچنین از نظر توزیع فضایی سکونتگاه‌های روستایی یکی از متراکم‌ترین استان‌های کشور است که در اینجا ویژگی‌های روستاهای منطقه مورد مطالعه به عنوان یکی از مناطق مهم گردشگری تشریح می‌گردد.

جدول ۲- تراکم آبادیهای منطقه گردشگری پاوه و اورامانات

نام منطقه گردشگری	مساحت (کیلومتر مربع)	تعداد آبادیهای دارای سکنه	تراکم آبادیها
اورامانات	۴۳۰۹	۴۷۵	۱۸
کل استان	۲۴۶۳۶	۲۷۹۳	۱۱.۳

منبع: مهندسین مشاور تدبیر شهر، ۱۳۸۴: ۲۵۵

- محدوده مورد مطالعه

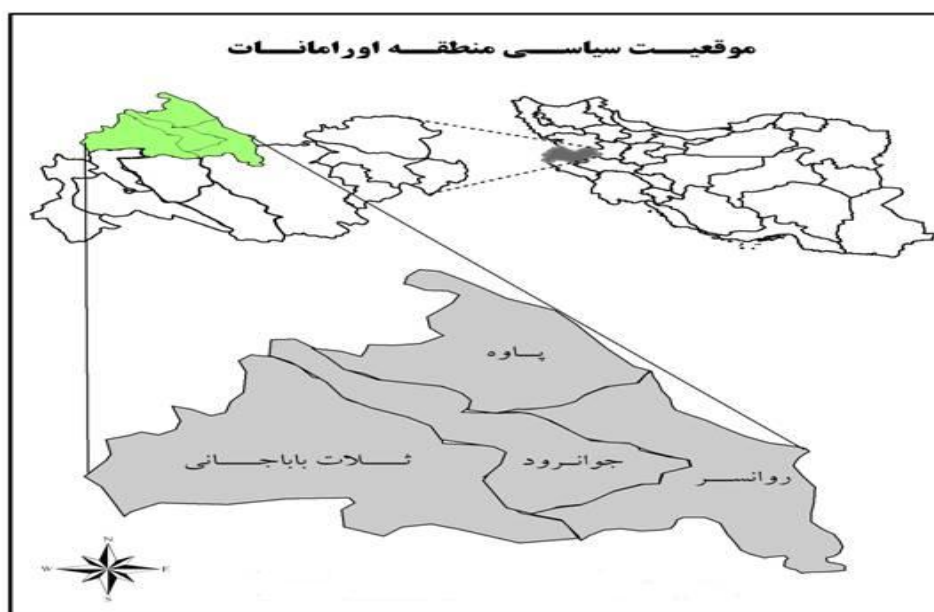
محدوده مورد مطالعه شامل چهار شهرستان (پاوه، جوانرود، ثلاث باباجانی) از شهرستانهای استان کرمانشاه می‌باشد. این محدوده وسیع بر طبق آمارهای رسمی مرکز آمار ایران دارای هشت شهر و بیش از چهارصد روستا است و دارای جاذبه‌های گردشگری مهمی همچون: غار قوری قلعه (بزرگترین غار آبی آسیا و جزء یکی از هفت اثر طبیعی ملی)، بازارچه مرزی جوانرود، شهر پاوه- با معماری و بافت شهری شبیه ماسوله- است.

بخش واقع شده‌اند (ولدبیگی، ۱۳۸۸: ۷). در واقع منطقه مورد پژوهش همان منطقه‌ای است که قسمتی از استان کرمانشاه را شامل شده و شامل چهار شهرستان مورد نظر است. این منطقه یکی از قطب‌های اصلی گردشگری استان است که با توجه به قابلیت‌ها و جاذبه‌های فراوان تا کنون ناشناخته مانده است. در بین قطب‌های گردشگری استان کرمانشاه، این قطب دارای بیشترین تعداد کانونهای شهری می‌باشد. در این منطقه ۸ مورد از شهرهای استان توزیع یافته‌اند که قریب ۱/۳ از کانونهای شهری استان را شامل می‌شوند. تنگنای توپوگرافی و محدودیت‌های توسعه فیزیکی کانونهای شهری باعث شده تا در این منطقه گردشگری، شهرهایی کوچک اما با تعداد و تراکم بیشتری در فضای جغرافیایی نمود پیدا کنند. در این منطقه گردشگری بالاترین میزان تراکم تعداد شهرها مشاهده می‌شود به طوری که در هر ۶۱۵ کیلومتر مربع شاهد شکل‌گیری یک نقطه شهری هستیم. این شهرها با وجود سابقه شکل‌گیری دیرینه خود به خاطر محدودیت منابع آب و خاک و ضعف فعالیت‌های اقتصادی در حد و اندازه بسیار محدودی رشد کرده‌اند.

جدول ۱- کانونهای شهری منطقه گردشگری اورامانات

منطقه گردشگری	تعداد کانونهای شهری	اسامی کانونهای شهری
اورامانات	۸	پاوه، جوانرود، روانسر، تازه آباد، نودشه، نوسود، باینگان، شاهو

منبع: مهندسین مشاور تدبیر شهر، ۱۳۸۴: ۲۲۴

شکل ۱- موقعیت سیاسی منطقه اورامانات

- روش پژوهش

جاذبه‌ها در منطقه، تعداد ۳۰۰ پرسشنامه در بازارچه مرزی جوانرود، شهر پاوه و سراب روانسر و ۸۳ پرسشنامه نیز در مجموعه تفریحی-توریستی غار قوری قلعه به صورت تصادفی تکمیل شده است.

روش تحقیق در این پژوهش ترکیبی از روش‌های مختلف اسنادی، توصیفی و میدانی بوده است و مراحل کار آن عبارتند از: جمع آوری و طبقه‌بندی اطلاعات، بازنگری و تجزیه و تحلیل آنها بوده و در پایان نیز ضمن نتیجه‌گیری به ارائه راهکار و پیشنهاد در جهت حل نقاط ضعف پرداخته شده است.

- ابزار اندازه‌گیری

در این پژوهش از پرسشنامه به عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات بهره‌گرفته شده است. این پرسشنامه شامل چندین سؤال به صورت باز و بسته در ارتباط با موضوع تحقیق بوده است. البته بعضی از این سؤالات خود شامل گویه‌های مختلفی بوده است به طوری که برای بررسی متغیر امکانات و سایر تأسیسات و تجهیزات موجود در منطقه از تعداد ۱۲ گویه استفاده شده است. سؤالات باز شامل سؤالاتی مثل جنس، محل سکونت و ... بوده است. در سؤالات بسته نیز از طیف لیکرت استفاده شده است که میزان موافقت و مخالفت گردشگران را با پنج قسمت مساوی نشان می‌دهد.

- جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه گردشگرانی بوده است که در تابستان ۱۳۸۹ از مناطق گردشگری منطقه اورامانات بازدید کرده‌اند. با توجه به گستردگی منطقه و پراکندگی جاذبه‌های گردشگری در آن، نمونه‌برداری به صورت تصادفی و استفاده از پرسشنامه به نسبت حجم جامعه آماری بوده است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران^۱ محاسبه شده که تعداد آن ۳۸۳ نفر بوده است. با توجه به تنوع و پراکندگی

¹ Cochran

- بررسی اعتبار و روایی ابزاراندازه گیری

با توجه به اینکه امروزه در بیشتر پژوهش‌ها برای محاسبه اعتبار ابزار از روش آلفای کرونباخ استفاده می‌شود، در این پژوهش نیز برای محاسبه اعتبار پرسشنامه از این روش استفاده شده است. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ از نرم افزار SPSS استفاده شده که در این پژوهش با توجه به پرسشنامه ۷۶.۲ تعیین گردیده است که نشان از اعتبار بالای آن دارد. آزمون روایی که در این پژوهش به کار گرفته شده روایی صوری است، به طوری که پرسشنامه در اختیار اساتید راهنما و مشاور و همچنین کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان قرار گرفته تا مورد آزمون روایی صوری قرار دهند و بعد از آن اصلاحات و تعدیلات لازم با توجه به نظرات آنها انجام شده است.

- اهداف پژوهش

مهمترین اهداف این پژوهش بررسی امکان‌ات و معرفی جاذبه‌های گردشگری منطقه اورامانات است. در این پژوهش ضمن معرفی جاذبه‌های گردشگری منطقه، شناخت ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی گردشگران به ارزیابی وضعیت امکان‌ات و تأسیسات گردشگری منطقه از دید گردشگران پرداخته شده و در پایان نیز راهکارهایی برای ارتقاء و گسترش گردشگری منطقه مورد مطالعه ارائه شده است.

- فرضیه پژوهش

به نظر می‌رسد بین وضعیت امکان‌ات گردشگری و تعداد گردشگران در منطقه اورامانات رابطه معنی داری وجود دارد.

- متغیرهای پژوهش:

- متغیر مستقل: امکان‌ات موجود در مکانهای گردشگری؛
- متغیر وابسته: تعداد گردشگران ورودی.

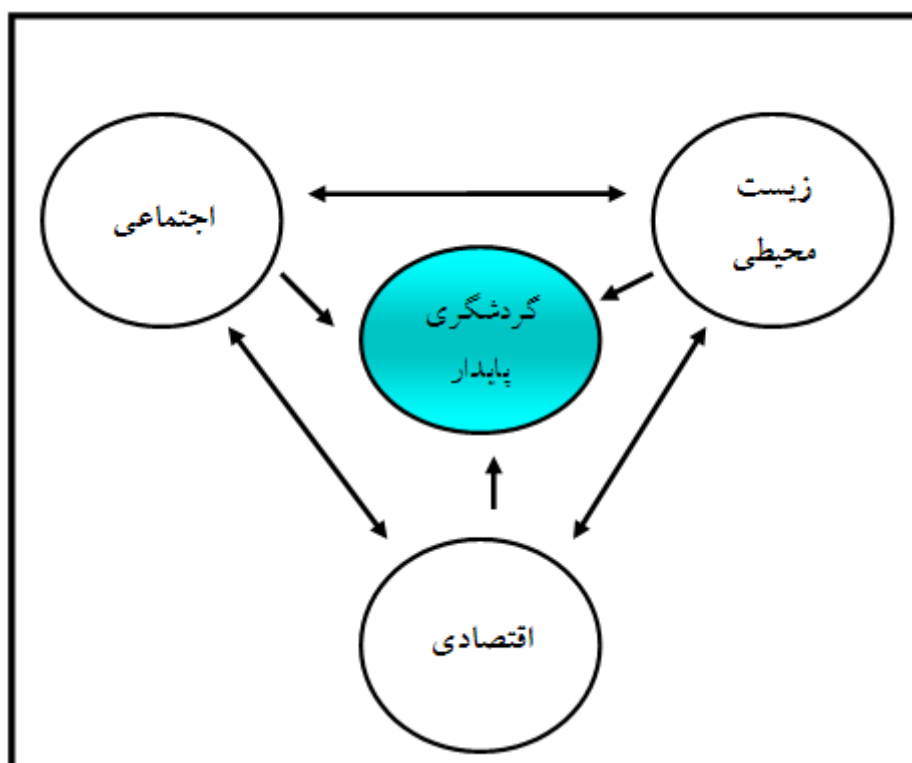
۲- مبانی نظری پژوهش

- گردشگری پایدار

امروزه پایداری به نحو گسترده‌ای به عنوان رویکردی بنیادین، برای هر نوع توسعه از جمله توسعه گردشگری پذیرفته و در مباحث سیاسی و محیطی، گردشگری پایدار به عنوان مفهومی نو، برای مقابله با آثار مخرب توسعه گردشگری مطرح شده است. مفهوم گردشگری پایدار، موضوع اساسی این صنعت در دهه ۱۹۹۰ بوده و به ویژه در منطقه آلپ مطرح شد. بر اساس آن در توسعه گردشگری، حفظ چشم‌انداز و طبیعت به عنوان پیش نیاز هر نوع توسعه لحاظ می‌شود. هر چند که مفهوم توسعه پایدار در ابتدا برای محیط زیست به کار برده شد ولی میتان^۱ اظهار می‌کند که اگر مردم و فرهنگ آنها کالاهایی برای گردشگری هستند، در این صورت آنها نیز باید به طور منطقی حفظ شوند. بنابراین، توسعه پایدار را می‌توان به ابعاد سه گانه محیطی (هم طبیعی و هم ساخته شده)، ابعاد اقتصادی (هم اجتماع محلی و هم کسب و کار) و ابعاد اجتماعی (هم میزبان و هم بازدید کننده) خلاصه کرد (شکل شماره ۲). شناخت این سه جنبه ارزش برابری دارد و لازم است مطالعه شود. برای موفقیت گردشگری پایدار روابط متقابل این سه جنبه باید شناخته شود و این در حالی است که در اکثر تحقیقات تنها بر جنبه‌های محیطی و اقتصادی توسعه

¹ Meethan

گردشگری تمرکز شده است (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۲۱-۱۱۵).

شکل ۲- ابعاد گردشگری پایدار و روابط متقابل بین آنها (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۲۰)

- گردشگری پایدار شهری

محیط‌های شهری در سراسر جهان برای سالیانتمادی در زمره بیشترین اهمیت‌ها برای همه اهداف توریستی بوده است. (Edwards, 2008: 1032) نخستین شرط موفقیت هر شهر در توسعه گردشگری شهری، وجود زیرساخت‌های مناسب شهری و مدیریت عاقلانه و مدبرانه در عرصه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و مانند اینها است. دومین شرط برای تضمین موفقیت سیاست توسعه گردشگری شهری، تنسيق و آمایش جاذبه‌های شهر و ایجاد تسهیلات و امکاناتی است که دسترسی به جاذبه‌ها را بیش از پیش آسان سازد (دیناری، ۱۳۸۴: ۱۵). در واقع مهمترین فضاهایی که مورد دیدار و اقامت جهانگردان قرار می‌گیرند

فضاهای شهری هستند که از دیرباز جذاب‌ترین فضاها را تشکیل می‌دادند، زیرا که شهرها پیشرفته‌ترین و کامل‌ترین قرارگاه‌های انسان را تشکیل می‌دهند. شهرها در بر دارنده مراکز مهم اقتصادی، علمی، تفریحی، پزشکی و... هستند و افزون بر این‌ها از جاذبه‌های طبیعی نیز بهره‌مندند. به همین جهت مهمترین کانون‌های جلب جهانگردان هستند (ژرژ، ۱۳۸۲: ۱۰). تحقق گردشگری پایدار شهری، نیازمند شهری پایدار و انسان‌هایی با کنش‌های فرهنگ شهرنشینی است. آنچه در توسعه گردشگری پایدار شهری بر آن تاکید می‌شود علاوه بر ره آوردهای اقتصادی و اجتماعی این صنعت برای شهروندان و شهرها، اهمیت به تدوam برنامه‌های توسعه گردشگری

نواحی پیرامون روستاها ارتقاء یافته است تا جایی که در بسیاری از کشورها گردشگری روستایی از تشویق‌های بنیادی برخوردار است (Sharply, 2002) (234 روستاها و ساکنین آن از دو جهت با صنعت توریسم در رابطه هستند، یکی اینکه محیط‌های روستایی به عنوان فضاها و اماکن بیلاقی و استراحتگاهی برای گذراندن اوقات فراغت توریست‌ها و به ویژه جهانگردان داخلی به شمار می‌آیند و دیگر اینکه تولیدات آنها اعم از مواد خوراکی و صنایع دستی روستایی به توریست‌ها عرضه می‌گردد و از این طریق به اقتصاد معیشتی آنان کمک می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۶: ۱۰۵). پتانسیل گردشگری هر روستا پیش از هر چیز به سرمایه‌های جغرافیایی، کیفیت مناظر طبیعی و آثار تاریخی و شادابی فرهنگ محلی آن بستگی دارد لذا عمق بخشیدن و ارزش نهادن به این عوامل، همچنین تبدیل آنها به عناصر قابل عرضه، ترویج سیاست حفظ و مراقبت از سنتها، تخصص‌ها، آداب و رسوم، چشم‌اندازها و محیط زیست روستا، جذابیت منطقه و ماندگاری پتانسیل‌های آن تضمین نموده و این عوامل و عناصر روستا را به صورت یک محصول واقعی گردشگری در می‌آورد که متقاضیان آن سیل عظیم گردشگران داخلی و خارجی هستند (سلطانی، ۱۳۸۷: ۳۳). گردشگری روستایی بخشی از بازار گردشگری و منبعی برای اشتغال و درآمد بوده و می‌توان آن را ابزار مهمی برای توسعه اقتصادی-اجتماعی و اکولوژیکی (بوم‌شناختی) جوامع روستایی قلمداد کرد (افتخاری، ۱۳۸۱: ۲۶). به طور کل موفقیت برنامه ریزی روستایی در گرو دیدگاه برنامه ریزی کلان کشور است و باید برنامه ریزی روستایی به عنوان یک هدف و به صورت زیر مجموعه‌ای از

در زمان (توجه به نسل‌های آینده) و آثار توسعه در مکان جغرافیایی (اثرات زیست محیطی) است (تقوایی، ۱۳۸۸: ۸۲).

- گردشگری پایدار روستایی

گردشگری روستایی یک فعالیت چند جانبه است که تنها شامل توریسم کشاورزی نیست، بلکه شامل اکوتوریسم و علاقه به طبیعت، پیاده روی، کوهنوردی، توریسم ورزشی، ماجراجویی و... نیز می‌باشد (akca, 2006: 2837). توجه به موضوع گردشگری روستایی از دهه‌های ۱۹۵۰ میلادی به بعد گسترش یافت و در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ بیشتر در زمینه اقتصاد گردشگری روستایی برای کشاورزان و جوامع محلی مورد توجه قرار گرفت (سلطانی، ۱۳۸۷: ۳۰). رویکرد پایداری نسبت به گردشگری روستایی توسط بسیاری از محققان که بیشتر نگران حفظ اقتصاد و محیط زیست هستند پذیرفته شده است. گردشگری برای اینکه کارآمد و بطور بالقوه پایدار باشد، باید با تعدد و تنوع کاربردها، نیازها و تقاضاهایی که متوجه نواحی روستایی است هماهنگ باشد. در این راستا گسترش گردشگری مستلزم توجه به هماهنگی بین شرایط اقتصادی، اجتماعی و محیطی است، تا با تضمین روابط موجود و اجرای برنامه جامع نظارت که شاخص‌های متنوع پایداری را به کار می‌گیرند، بتواند طیف کاملی از اهداف توسعه پایدار را در نواحی روستایی تأمین کند (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۴۹). گردشگری مدتهای زیادی به عنوان یک عامل مؤثر در توسعه اجتماعی-اقتصادی و بازسازی روستاها مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته، به ویژه از طریق اروپائیان گردشگری به طور عظیمی برای تغییرات اقتصادی در

یک نظام در برنامه ریزی کلان کشور در نظر گرفته شود (تقدیسی زنجانی، ۱۳۸۶: ۱۹۱).

۳- مهمترین جاذبه‌های گردشگری منطقه اورامانات

- شهر پاوه

شهر پاوه را به یقین می‌توان مهد شگفتیهای طبیعت خواند، چشم‌اندازهای طبیعی منحصر به فرد در کنار چشمه‌های جوشان و کوههای سر به فلک کشیده، تنفس در هوای پاک و زلال هر گردشگری را در بدو ورود به این شهر مسحور خود می‌سازد. بافت پلکانی این شهر باعث شده که لقب شهر هزار ماسوله را برای این شهر تاریخی انتخاب کنند.

- شهر جوانرود

این شهر در حدود ۶۰ کیلومتری شمال غربی کرمانشاه واقع شده و فعلاً نزدیک به ۶۰ هزار نفر جمعیت دارد. جوانرود طی چند سال گذشته از نظر مراودات مرزی و تجارت کالاهای خارجی و ایرانی مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفته و عملاً نقش یک قطب بازرگانی را در منطقه بازی می‌کند. پارک و چشمه معروف هلالی نیز از دیگر جاذبه‌های دیدنی شهر جوانرود محسوب می‌شود (ولدبیگی، ۱۳۸۸: ۳۸).

- شهر روانسر

شهر زیبا و کوچک روانسر در حدود ۴۵ کیلومتری شهر کرمانشاه و در مسیر اصلی جاده کرمانشاه به پاوه قرار گرفته است. این شهر به دروازه اورامانات مشهور شده است و مهمترین جاذبه آن چشمه روانسر در داخل خود شهر است. (ولدبیگی، ۱۳۸۸: ۱۹) نمای زیبای این چشمه و محل آن (وسط شهر) آن را به یکی از جاذبه‌های اکوتوریستی قابل توجه گردشگران تبدیل نموده است (افشار سیستانی، ۱۳۷۱: ۱۴۰).

- شهر نوسود

این شهر کوچک تقریباً در نقطه صفر مرزی ایران و عراق واقع شده و سابقه تاریخی طولانی دارد. از جمله نقاط دیدنی نوسود می‌توان به آبشار درگماله، چنار و آب روان موسوم به حوضه لاره^۱، جنگل‌های باغی اطراف شهر، دره تنگه و دالانی اشاره کرد (ولدبیگی، ۱۳۸۸: ۳۹).

- شهر نودشه

این شهر نیز بر دامنه جنوبی کوه دالانی، اما در ارتفاع بالاتری قرار گرفته و به همین دلیل اخیراً برخی افراد لقب آلپ ایران را به نودشه داده‌اند. این شهر قدمت تاریخی طولانی داشته و همواره یکی از کانونهای نشر علم و دانش در اورامانات بوده است. از قدیم الایام شهر نودشه مرکز اصلی صنایع دستی از جمله "کلاش هورامی" محسوب می‌شده است (ولدبیگی، ۱۳۸۸: ۴۰).

- روستای قوری قلعه

یکی از جاذبه‌های دیدنی و بسیار زیبای شهرستان روانسر در استان کرمانشاه غار قوری قلعه بزرگترین غار آبی آسیا در نزدیکی روستایی با همین نام می‌باشد. قدمت این غار به ۶۵ میلیون سال قبل می‌رسد و تنها ۳۰ سال از شناسایی آن می‌گذرد و به عنوان یکی از هفت اثر طبیعی ملی یاران به ثبت رسیده است. این غار به علت شکل پذیری منحصر به فرد خود با پدیده‌ای به نام چتر واژگون دارای ویژگی جهانی است (خالدی مکی، ۱۳۸۳: ۷۳).

¹ Hawzalareh

- روستای هجیج

این روستا در حدود ۳۵ کیلومتری شمال غربی شهر پاوه و در دامنه جنوبی دالانی قرار گرفته و مشرف به شاخه اصلی رودخانه سیروان می‌باشد. و با توجه به بافت پلکانی آن هم اکنون هجیج از طرف سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به عنوان یکی از روستاهای نمونه توریستی اعلام شده است (ولدیگی، ۱۳۸۸: ۴۱).

- کنده کاری‌های میگوره یا غار حسین

گرچه این اثر قدمت تاریخی چندانی ندارد ولی توسط فردی به نام حسین کنده شده و مجموعه‌ای از چند طاق و دالان است. در نزدیکی روستای بانای وره در مسیر جاده باینگان و در بیلاق معروف میگوره قرار گرفته است. بخشی از جذابیت‌های این کنده کاریها به علت حضور کنده کار در آنجا است. برخی به این فرد لقب فرهاد ثانی را داده‌اند. حسین علاوه بر معلولیت جسمی، حدود ۳۰ سال از عمر خود را در آنجا به کندن صخره گذرانده است (ولدیگی، ۱۳۸۸: ۴۵).

- مقبره کوسه هجیج

این مقبره در روستای هجیج و در حدود ۳۵ کیلومتری شمال غربی پاوه واقع شده است. بنابر روایتی این مقبره منسوب به یکی از نزدیکان امام هشتم شیعیان بوده که هنگام بروز جنگ‌های داخلی حکومت عباسیان در بغداد به این منطقه پناه آورده است. راه دسترسی نسبتاً آسان به منطقه، همان جاده پاوه به مریوان یا بالعکس می‌باشد. حدود نصف این جاده از هر دو طرف آسفالت بوده و بقیه خاکی است (ولدیگی، ۱۳۸۸: ۳۶) پیش نمازان روستای هجیج در باره نام و نسب امام زاده به نقل از بحرالانساب می‌گویند "نامش عبید الله است، فرزند امام موسی

کاظم. پس از رحلت پدر در زمان هارون الرشید (۱۹۳-۱۷۰ ه.ق) با یکی از برادرانش به این منطقه آمده است (افشار سیستانی، ۱۳۷۱: ۴۹۸).

- مقبره سلطان اسحاق و سایر بزرگان

به طور کلی اورامانات محل شکل‌گیری، گسترش و افول جنبش یارسان یا آیین پردی وری بوده است. بعد از استقرار امپراطوری‌های عثمانی و صفویه در قلمرو سابق خلافت عباسیان و منازعات طولانی مدت آنها با همدیگر، پیروان اهل حق مورد سرکوب و تعرض بی رحمانه این امپراطوری‌ها قرار گرفته و بسیاری از آنها به نقاط دور دستی در نواحی مختلف خاورمیانه فرار و مهاجرت می‌کنند. این گروه خود را به سلطان سهاک و سایر بزرگان و بنیانگذاران این آیین و سرزمین عروج آنها یعنی اورامان و به طور ویژه روستای ساحلی شیخان سفر می‌نمایند. مقبره بزرگان اهل حق در این روستای فعلاً نیمه متروکه بر ساحل رودخانه سیروان و در حدود ۴۰ کیلومتری شمال غربی پاوه قرار گرفته است. جاده‌ای فرعی از جاده اصلی پاوه-نوسود در نزدیکی روستای نیسانه جدا شده و به بارگاه بزرگان یارسان منتهی می‌گردد. این جاده فعلاً خاکی بوده، اما چند باری تعریض و بهسازی شده است (ولدیگی، ۱۳۸۸: ۳۶).

¹ Naysaneh

جدول ۳- انواع جاذبه‌های گردشگری منطقه گردشگری پاوه و اورامانات برحسب موقعیت و نوع جاذبه

شرح	موقعیت	نوع جاذبه	نوع جاذبه
بزرگترین غار آبی آسیا که به عنوان یکی از هفت اثر طبیعی ملی کشور به ثبت رسیده است.	روستای قوری قلعه- شهرستان روانسر	غار قوری قلعه	طبیعی
این مجموعه شامل چندین اتاقک است که توسط فردی با معلولیت جسمی در دل کوه کنده شده و اکنون بازدیدکنندگان زیادی دارد.	روستای میگوره- شهرستان پاوه	کنده کاریهای میگوره	
چشمه‌ای با خاصیت معدنی در روستای هجیج	روستای هجیج- شهرستان پاوه	چشمه بل	
چشمه‌ای با خاصیت درمانی جهت دفع سنگ کلیه	روستای هورازه- شهرستان ثلاث	چشمه ریزه	
چشمه‌ای فوق العاده زیبا در داخل شهر روانسر	داخل شهر روانسر	سراب روانسر	
مقبره‌ای متناسب به برادر امام موسی که بیشتر زائران آن اهل تسنن هستند.	روستای هجیج- شهرستان پاوه	مقبره کوسه هجیج	تاریخی- مذهبی
مقبره زیارتی اهل حق که بیشتر زائران آن از خارج استان هستند.	روستای شیخان- شهرستان پاوه	مقبره سلطان اسحاق	
روستایی کوهستانی با بافتی متمرکز و پلکانی که بیشتر خانه‌های آن فاقد حیاط است.	روستای هجیج- شهرستان پاوه	بافت روستایی	
شهری با بافت پلکانی که به شهر هزار ماسوله معروف است.	خود شهر پاوه	بافت شهری پاوه	
آداب و رسوم خاص و متفاوت با سایر نقاط استان که از نظر توریسم فرهنگی قابل توجه است.	تمام روستاهای منطقه- هر چهار شهرستان	آداب و رسوم	فرهنگی- اجتماعی- اقتصادی
پوشش محلی و خاص که نمونه آن در دیگر مناطق کرد نشین به ندرت دیده می‌شود.	کل منطقه	پوشش	
گیوه بافی، قالی بافی، سبد بافی و...	روستاهای شهرستان پاوه	صنایع دستی	
بازارچه‌های با بیش از ۱۵۰ غرفه و لوازم لوکس و ارزان قیمت	داخل شهر جوانرود	بازارچه مرزی جوانرود	

منبع: مطالعات میدانی نگارندگان

۴- نتایج پژوهش

- نتایج توصیفی

- وضعیت جنسی گردشگران: بررسی ترکیب

جنسی نشان می‌دهد که ۷۳.۴ درصد گردشگران را مردان ۲۶.۶ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

- وضعیت تحصیلات گردشگران: بررسی میزان

تحصیلات گردشگران نشان می‌دهد که بیشترین تعداد گردشگران دارای مدرک دیپلم و تحصیلات متوسطه هستند. یعنی از ۱۰۰ درصد، ۶۶ درصد دارای مدرک دیپلم بوده‌اند. گردشگران دارای مدرک لیسانس با ۳۲.۵ درصد در رتبه دوم قرار داشته و سپس به ترتیب ۱۳.۳ درصد دارای مدرک راهنمایی، ۵ درصد ابتدایی،

۲.۹ درصد فوق لیسانس و بالاتر و ۰.۳ درصد نیز بیسواد بوده‌اند.

- میزان درآمد: بررسی میزان درآمد گردشگران

نشان می‌دهد که بیشترین درآمد در گروه ۳۰۰ تا ۴۵۰ هزار تومان با ۴۷.۸ درصد بوده، ۲۳.۲ درصد درآمدی بین ۱۵۰ تا ۳۰۰ هزار تومان داشته، ۱۴.۹ درصد کمتر از ۱۵۰ هزار تومان، بیشتر از ۴۵۰ هزار تومان نیز ۱۱.۷ درصد بوده‌اند ضمن اینکه ۲.۳ درصد از گردشگران این سؤال را پاسخ نداده‌اند.

- محل سکونت گردشگران: بررسی توزیع و

پراکندگی جغرافیایی محل سکونت گردشگران نشان می‌دهد که شهرهای استان کرمانشاه با ۵۹.۸ درصد مهمترین کانون گردشگر فرست به منطقه بوده است.

طریق کتاب و مجلات با مکانهای گردشگری منطقه آشنا شده‌اند. ضمن این که ۰.۸ درصد از پاسخگویان این سؤال را جواب نداده‌اند و این در حالی است که ۶۳ درصد گردشگران بهترین وسیله برای معرفی منطقه را رسانه‌های گروهی، ۲۶.۶ درصد تهیه لوح فشرده و بروشورهای تبلیغاتی (به مانند آنچه که در تمام طول مدت سال در غار قوری قلعه توسط بخش خصوصی انجام می‌شود)، ۶.۵ درصد سایت‌های اینترنتی و ۳.۵ درصد نیز کتاب و مجلات را دانسته‌اند.

- آب و هوای منطقه: یکی از مؤلفه‌های مهم در جذب گردشگر در منطقه اورامانات آب و هوای مطلوب و خنک آن در فصل بهار و تابستان می‌باشد. بررسی داده‌ها نشان می‌دهد که میزان رضایت گردشگران از آب و هوای منطقه در حد بسیار بالایی بوده است به طوری که ۹۳.۲ درصد از گردشگران (۳۵۷ نفر) وضعیت آب و هوای منطقه را خوب و بسیار خوب ارزیابی کرده‌اند و تنها ۰.۸ درصد از گردشگران رضایت نداشته‌اند. بیشترین رضایت مربوط به شهرهای جوانرود و روانسر بوده است.

- برخورد مردم: نحوه برخورد مردم منطقه گردشگر پذیر با گردشگران از عوامل مهم در جذب یا دفع گردشگران می‌باشد. مردم منطقه اورامانات که به مهمان نوازی معروف هستند از نظر برخورد با گردشگران، رضایت آنها را در حد بالایی جلب کرده‌اند به گونه‌ای که ۸۵.۷ درصد از گردشگران از نحوه برخورد مردم منطقه با آنها رضایت کامل داشته‌اند و تنها ۱.۸ درصد از گردشگران ناراضی بوده‌اند. بیشترین رضایت نیز مربوط به شهر جوانرود با ۹۱ درصد بوده است.

استان کردستان با ۲۳.۸ درصد در رتبه دوم قرار دارد. استانهای تهران و آذربایجان غربی به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارند. بررسیها نشان می‌دهد که ۸۳.۳ درصد از گردشگران وارد شده به منطقه از دو استان کرمانشاه و کردستان که از لحاظ فرهنگی و اجتماعی با منطقه تطابق بیشتری دارند بوده است.

- نوع وسیله نقلیه برای سفر به منطقه: بررسی این گویه نشان می‌دهد که ۷۳.۶ درصد از گردشگران برای مسافرت به منطقه اورامانات از وسیله نقلیه شخصی استفاده کرده‌اند. ۲.۹ درصد از تور و آژانسهای مسافرتی و ۲۳.۵ درصد نیز از اتوبوس و سایر وسایل نقلیه عمومی استفاده کرده‌اند. با توجه به این امر و نتایج بررسی این گویه لزوم توجه به پارکینگ در نقاط جذب گردشگر منطقه بیشتر احساس می‌شود. ذکر این نکته ضروری است که در کل منطقه تنها یک آژانس مسافرتی وجود دارد و در کل استان تنها یک فرودگاه وجود دارد و کل استان فاقد خطوط ارتباطی راه آهن است.

- جاذبه برتر و مهمتر منطقه: نتایج نشان می‌دهد که جاذبه‌های طبیعی با ۴۴.۴ درصد در رده اول، ۳۲.۱ درصد برای جاذبه‌های اقتصادی منطقه (بازارچه‌های مرزی)، ۱۶.۷ درصد جاذبه‌های تاریخی و ۶.۸ درصد نیز جاذبه‌های تفریحی بوده است. نتایج نشان می‌دهد که جاذبه‌های طبیعی و اقتصادی با ۷۶.۵ درصد دو جاذبه مهم منطقه است.

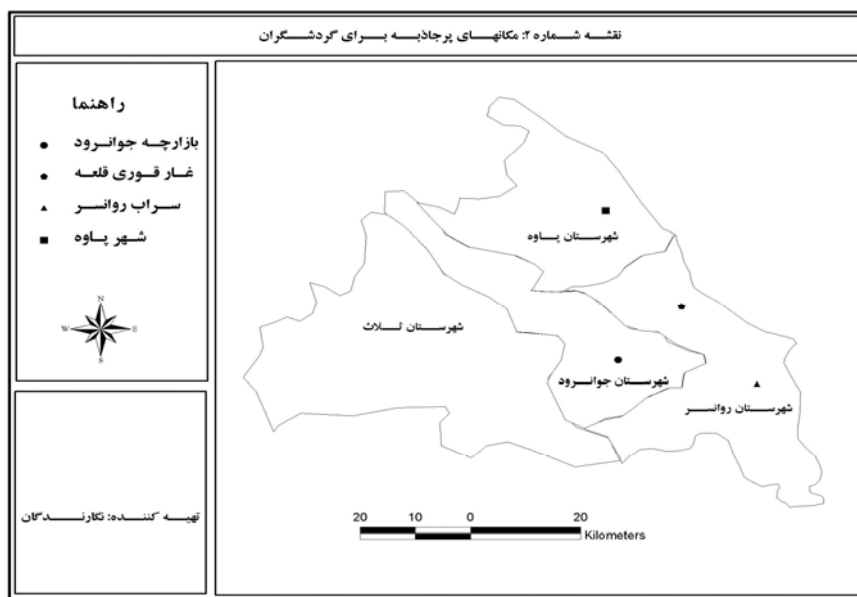
- منبع کسب اطلاع درباره جاذبه‌های منطقه: بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۵۵.۱ درصد از طریق اقوام و آشنایان با مکان‌های گردشگری منطقه آشنا شده‌اند، ۳۵.۵ درصد از طریق تبلیغات رسانه‌های گروهی، ۴.۴ درصد از طریق سایتهای اینترنتی، ۴.۲ درصد نیز از

- امنیت منطقه: یکی از محورهای مهم توسعه گردشگری پایدار در هر منطقه‌ای افزایش ضریب امنیت سیاسی و اجتماعی است و این مؤلفه بیشترین تأثیر را در توسعه گردشگری دارد. نتایج نشان می‌دهد که میزان رضایت گردشگران از امنیت منطقه در حد بسیار بالایی (۸۰.۷) با توجه به مرزی بودن و تفاوت‌های اجتماعی، فرهنگی و حتی مذهبی ساکنان منطقه بوده است. بیشترین میزان رضایت مربوط به شهروان با ۸۶ درصد بوده است.

- بازارچه‌های مرزی منطقه: خرید یک فعالیت گردشگری جهانی است و بخش مهمی از گردشگری را نیز تشکیل می‌دهد. یکی از فاکتورهای توسعه گردشگری منطقه اورامانات که نقش مهمی را در توسعه آن داشته است بازارچه‌های مرزی منطقه به ویژه بازارچه مرزی شهر جوانرود می‌باشد. همان طور که از ارقام مشاهده می‌شود میزان رضایت از بازارچه‌های مرزی منطقه نیز در حد بالایی بوده و ۷۰.۳ درصد از گردشگران از آن رضایت کامل داشته‌اند و تنها ۲.۱ درصد از گردشگران ناراضی بوده‌اند. بیشترین میزان رضایت نیز مربوط به بازارچه جوانرود بوده که ۷۵ درصد بوده است.

- صنایع دستی و محصولات بومی: یکی از جاذبه‌های بسیار قوی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه صنایع دستی است که نظر هر مسافر و جهانگردی را به خود جلب می‌کند. صنایع دستی منطقه اورامانات (گیوه، فرش و گلیم، لباس محلی و ...) یادگارهایی بس ارزنده از مسافرت به این منطقه است. میزان رضایت گردشگران از صنایع دستی منطقه نیز خوب بوده و از آن رضایت داشته‌اند، به گونه‌ای که ۴۴.۵ درصد آن را متوسط و ۴۵.۶ درصد نیز آنرا عالی ارزیابی کرده‌اند و تنها ۷.۶ درصد از گردشگران از صنایع دستی منطقه رضایت نداشته‌اند.

- مکانهای پر جاذبه برای گردشگران: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که ۸۸.۹ درصد از گردشگران بازارچه مرزی شهر جوانرود، ۸۰.۶ درصد غار قوری قلعه، ۴۲.۲ درصد سراب روانسر، ۴۰.۷ درصد شهر پاوه را به عنوان بهترین و مهمترین جاذبه‌های گردشگری منطقه ذکر کرده‌اند. همان طور که نتایج نشان می‌دهد در واقع گردشگری شهری منطقه برای گردشگران جذابیت خاصی داشته است، زیرا که بیشتر جاذبه‌های گردشگر پسند منطقه در داخل شهرها قرار دارند و تنها جاذبه گردشگری روستایی منطقه غار قوری قلعه است.

کامل داشته و آن را خیلی خوب ارزیابی کرده‌اند. ۲۴.۵ درصد خوب، ۴۴.۷ درصد متوسط، ۱۸ درصد بد و ۲.۹ درصد نیز خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. ضمن این که ۲ نفر از پاسخگویان این سؤال را بدون جواب گذاشته‌اند.

- میزان رضایت از خدمات و امکانات بهداشتی -
درمانی: ارقام بیانگر آن است که ۱۳.۸ درصد پاسخگویان وضعیت این گویه را بسیار خوب، ۳۶.۳ درصد خوب، ۴۰.۲ درصد متوسط، ۶ درصد بد و ۲.۶ درصد نیز خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. در این مورد نیز ۱ درصد از کل پرسشنامه‌ها بدون جواب بوده است. ذکر این نکته ضروری است که در کل منطقه تنها یک پایگاه امداد و نجات جاده‌ای وجود دارد.

- وضعیت راهها و شبکه‌های ارتباطی، جاده‌های شهری و برون شهری: بررسی نشان می‌دهد که ۳.۶ درصد وضعیت راههای منطقه را بسیار خوب، ۲۴.۶ درصد خوب، ۳۷.۵ درصد متوسط، ۲۷.۲ درصد بد، ۶.۲ درصد خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. در این مورد نیز ۰.۸ گردشگران این گزینه را بدون پاسخ گذاشته‌اند.

- میزان رضایت از هتل‌ها، کمپینگ‌ها و محل‌های

اقامت: مطالعه نشان می‌دهد که ۵.۷ درصد وضعیت هتل‌ها و کمپها را بسیار خوب، ۲۰.۴ درصد خوب، ۵۰.۲ درصد متوسط، ۱۷.۲ درصد بد، ۵.۲ درصد خیلی بد ارزیابی کرده و ۱.۳ درصد نیز این سؤال را بدون پاسخ گذاشته‌اند. هر چند که در کل منطقه مورد پژوهش تنها یک هتل وجود دارد اما با این حال نتایج نشان از رضایت بیشتر گردشگران از محل‌های اقامتی دارد. شاید یکی از دلایل این امر آن است با توجه به فاصله نزدیک با مرکز استان بیشتر مسافران ترجیح می‌دهند از امکانات بهتر مرکز استان استفاده نمایند. البته نباید از وجود مهمانسراهای موجود در منطقه متعلق به ادارات و سازمانهای مختلف دولتی، وجود کمپینگ‌های گردشگری در بیشتر مناطق منطقه برای کمپ و چادرزنی و وجود مدارس در فصل تابستان و تعطیلات نوروز برای اسکان گردشگران غافل ماند.

- میزان رضایت از خدمات پذیرایی (رستوران‌ها،

اغذیه فروشی‌ها و ...): بررسی نشان می‌دهد که ۹.۴ درصد پاسخگویان از وضعیت این خدمات رضایت

- خدمات بانکی، پولی و ICT: ارقام نشان دهنده آن است که؛ بانک‌ها، ICT و خدمات مربوط به آنها رضایت بیشتر گردشگران را جلب نموده است به طوری که؛ تنها ۱.۳ درصد از گردشگران آن را خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. سایر موارد به ترتیب ۵.۷ درصد بد، ۳۶.۷ درصد متوسط، ۳۳.۲ درصد خوب و ۲۲.۵ درصد نیز خیلی خوب ارزیابی کرده‌اند.

- وضعیت تأسیسات و تجهیزات سوختی، پمپ بنزین و جایگاه‌های CNG: مطالعه نشان می‌دهد که ۲۰.۱ درصد وضعیت این موارد را خیلی خوب، ۳۲.۹ درصد خوب، ۳۴.۷ درصد متوسط، ۹.۹ درصد بد و ۱.۸ درصد خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. ذکر این نکته ضروری است که مطالعات میدانی نشان می‌دهد که در شهرهای روانسر، پاوه و جوانرود هر کدام دو جایگاه پمپ بنزین و یک جایگاه CNG، و در شهرهای نوسود، نودشه، تازه آباد ثلاث و باینگان هر کدام یک جایگاه بنزین وجود دارد. البته باید ذکر کرد که دوجایگاه بین راهی نیز در منطقه به مردم و مسافران خدمات رسانی می‌نمایند.

- وضعیت سرویس‌های بهداشتی: ارقام نشان دهنده آن است که ۵.۷ درصد وضعیت سرویس‌های بهداشتی را خیلی خوب، ۱۵.۱ درصد خوب، ۳۰ درصد متوسط، ۳۰.۳ درصد بد و ۱۸.۵ درصد نیز خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. بیشترین میزان نارضایتی از وضعیت سرویس‌های بهداشتی مربوط به شهر جوانرود می‌باشد. با توجه به این که دسترسی به سرویس‌های بهداشتی استاندارد یکی از مؤلفه‌های مهم و موفق در زمینه توسعه گردشگری است لزوم توجه به این مسئله بسیار ضروری است.

نتایج مطالعات نشان می‌دهد که بیشترین میزان نارضایتی مربوط به گردشگران شهر جوانرود بوده است. یکی از دلایل نارضایتی کم عرض بودن جاده و وجود سرعت گیرهای فراوان در این مسیر است.

- وضعیت خدمات راهنمایی مسافران به محل‌های مورد نظر: بررسی نشان می‌دهد که ۱۱.۷ درصد وضعیت این گویه را خیلی خوب، ۲۰.۱ درصد خوب، ۴۷.۳ درصد متوسط، ۱۶.۲ درصد بد و ۴.۴ درصد خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. بیشترین میزان نارضایتی این مورد مربوط به غار قوری قلعه بوده است.

- وضعیت پارکینگ و خدمات مربوط به آن: ارقام بیانگر آن است که ۷.۹ درصد وضعیت پارکینگ‌ها را خیلی خوب، ۱۷.۳ درصد خوب، ۳۲.۴ درصد متوسط، ۳۱.۳ درصد بد و ۱۰.۷ درصد خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. این ارقام به وضوح نشان می‌دهد که بیشتر گردشگران از وضعیت پارکینگ‌ها رضایت نداشته‌اند. بیشترین میزان نارضایتی مربوط به شهر پاوه و جوانرود بوده است. در مقابل بیشتر گردشگرانی که از غار قوری قلعه بازدید کرده‌اند از وضعیت پارکینگ رضایت داشته‌اند.

- خدمات ایمنی نیروی انتظامی: امنیت و خدمات نیروهای امنیتی و انتظامی یکی از مؤلفه‌های مهم در توسعه گردشگری است. در این مطالعه ۱۳.۸ درصد از خدمات نیروی انتظامی رضایت کامل را داشته‌اند و آن را خیلی خوب ارزیابی کرده‌اند. ۳۰.۵ درصد آن را خوب، ۳۹.۲ درصد متوسط، ۱۴.۶ درصد بد و ۱.۸ درصد خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. بیشترین میزان نارضایتی گردشگران مربوط به ایست- بازرسی‌های محدوده شهرستان پاوه بوده است.

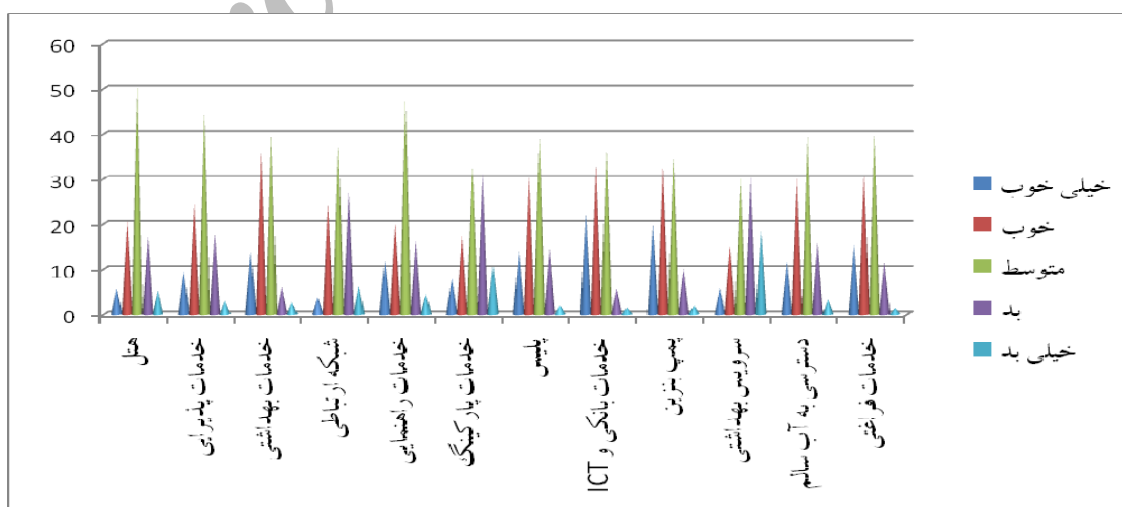
- رضایت از خدمات فراغتی و تفریحی منطقه: مطالعه نشان می‌دهد که ۱۵.۴ درصد از این موضوع رضایت کامل داشته و آن را خیلی خوب ارزیابی کرده‌اند. ۳۱.۱ درصد خوب، ۴۰.۲ درصد متوسط، ۱۱.۵ درصد بد و ۱.۳ درصد خیلی بد ارزیابی کرده‌اند.

- دسترسی به آب سالم و بهداشتی: ارقام این مطالعه نشان می‌دهد که ۱۱.۶ درصد دسترسی به آب سالم و بهداشتی را خیلی خوب، ۲۹.۹ درصد خوب، ۳۹.۴ درصد متوسط، ۱۵.۹ درصد بد و ۳.۲ درصد خیلی بد ارزیابی کرده‌اند. بیشترین میزان نارضایتی مربوط به شهر پاوه، در مقابل بیشتر گردشگران بازدید کننده از غار قوری قلعه از این مسئله رضایت داشته‌اند.

جدول ۴- میزان رضایت گردشگران از امکانات، خدمات و تسهیلات گردشگری منطقه اورامانات

گونه‌ها	ارزیابی گردشگران (به درصد)					
	بسیار خوب	خوب	متوسط	بد	خیلی بد	بدون جواب
هتلها، کمپینگ‌ها و محلهای اقامتی	۵.۷	۲۰.۳	۵۰	۱۷.۴	۵.۲	۱.۳
خدمات پذیرایی در منطقه (رستوران، اغذیه فروشی و...)	۹.۴	۲۴.۷	۴۴.۵	۱۸	۲.۹	۰.۵
خدمات و امکانات بهداشتی- درمانی	۱۳.۸	۳۶.۵	۴۰.۱	۶	۲.۶	۱
شبکه ارتباطی و راههای منتهی به منطقه	۳۰.۶	۲۴.۵	۳۸	۲۶۰.۸	۶۰.۳	۰.۸
خدمات راهنمایی مسافران به محلهای مورد نظر گردشگران	۱۱.۷	۲۰.۱	۴۷.۴	۱۶.۱	۴.۴	۰.۳
پارکینگ و خدمات مربوط به آن	۶.۸	۱۷.۴	۳۲.۳	۳۱.۳	۱۲	۰.۳
خدمات ایمنی نیروی انتظامی	۱۳.۵	۲۹.۱	۴۰.۵	۱۵	۱.۸	-
خدمات بانکی و پولی و ICT	۲۲.۴	۳۳.۳	۳۶.۷	۵.۷	۱.۳	۰.۵
تأسیسات و تجهیزات سوختی، انرژی و پمپ بنزین	۲۰.۱	۳۳.۱	۳۴.۶	۹.۹	۱.۸	۰.۵
وضعیت سرویس‌های بهداشتی	۵.۷	۱۵.۴	۲۹.۹	۳۰.۲	۱۸.۵	۰.۳
دسترسی به آب سالم و بهداشتی	۱۱.۷	۲۹.۴	۳۹.۳	۱۵.۹	۳.۶	-
خدمات فراغتی و تفریحی منطقه	۱۵.۴	۳۱.۳	۴۰.۱	۱۱.۵	۱.۳	۰.۵

منبع: اطلاعات مستخرج از پرسشنامه

شکل ۳- نمودار میزان رضایت گردشگران از امکانات، خدمات و تسهیلات گردشگری منطقه اورامانات

- نتایج مربوط به آزمون فرضیه

(به نظر می‌رسد بین وضعیت امکانات موجود در منطقه و تعداد گردشگران رابطه وجود دارد.)

با توجه به این که سطوح سنجش متغیرهای مطروحه در فرضیه بالایی (فاصله‌ای - فاصله‌ای) بوده است، لذا از آزمون t پیرسون استفاده شده است. چون سطح معناداری محاسبه شده $\text{Sig}=0.01$ از سطح معناداری مورد نظر $\alpha=0.05$ کمتر است بنابراین، فرضیه صفر مبنی بر عدم رابطه بین متغیر مستقل و وابسته رد و فرضیه محقق تأیید می‌شود. ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده 0.012 است.

جدول ۵- آزمون t پیرسون برای بررسی رابطه بین امکانات موجود در محل و تعداد گردشگران

آلفای مورد نظر	سطح معناداری	ضریب پیرسون	تعداد	آزمون پیرسون
۰.۰۵	۰.۰۱	۰.۰۱۲	۳۸۴	پیرسون

۵- نتیجه گیری

با توجه به مباحث مطرح شده در پژوهش، تجزیه و تحلیل داده‌ها و همچنین بررسی‌های میدانی از منطقه می‌توان نتیجه گرفت که بیش از $\frac{2}{3}$ از گردشگران دارای تحصیلات دیپلم و بالاتر بوده و از نظر درآمدی نیز در حد متعادل (۳۰۰ تا ۴۵۰ هزار تومان) بوده‌اند. در میان جاذبه‌های موجود در منطقه دو جاذبه طبیعی و اقتصادی (بازارچه‌های مرزی) از همه مهمتر و پربازدید کننده تر بوده‌اند. توزیع جغرافیایی محل سکونت گردشگران نیز نشان می‌دهد که بیشتر گردشگران داخل استانی و یا از استان همجوار خود یعنی کردستان بوده‌اند. که دلیل عمده آن نیز اشتراکات فرهنگی - اجتماعی می‌باشد و همین امر باعث شده که امکانات اقامتی در منطقه زیاد مطرح نباشد و یکی از دلایل عدم سرمایه گذاری در بخش تسهیلات اقامتی

(هتل، مهمانخانه) توسط بخش خصوصی همین امر است، زیرا بیشتر گردشگران داخل استانی یک روزه هستند و گردشگران خارج استانی نیز به علت فاصله نزدیک منطقه با مرکز استان ترجیح می‌دهند که از امکانات آنجا استفاده کنند.

از نظر نوع وسیله نقلیه برای مسافرت به منطقه نیز بیشتر گردشگران با وسیله نقلیه شخصی به منطقه مسافرت کرده‌اند که همین امر لزوم توجه بیشتر به احداث و یا توسعه پارکینگ‌ها را توجیه می‌کند. ضعف تبلیغات یکی از موانع عمده در مسئله گردشگری منطقه می‌باشد به طوری که بیش از نیمی از گردشگران تأثیر تبلیغات را مهم ارزیابی کرده‌اند و بهترین وسیله معرفی منطقه را رسانه‌های گروهی و توزیع بروشورهای تبلیغاتی ارزیابی کرده‌اند.

در ارتباط با امکانات، تأسیسات و تجهیزات منطقه نیز بیشترین نارضایتی گردشگران مربوط به سرویس‌های بهداشتی، پارکینگ و خدمات مربوط به آن بوده است.

در یک بیان کلی، می‌توان گفت هر چند که منطقه اورامانات از لحاظ وضعیت امکانات، تجهیزات و... وضعیت خیلی خوبی ندارد ولی در یک حالت کلی بیشتر گردشگران از این امکانات رضایت داشته‌اند. با توجه به پتانسیل‌های بالای منطقه از لحاظ جذب گردشگر به واسطه جاذبه‌های مهم می‌توان به رونق این صنعت مهم و نقش انکارناپذیر آن در توسعه منطقه امیدوار بود. ذکر این نکته ضروری است که توسعه بازارچه مرزی جوانرود در طی چند سال اخیر نقش بسزایی در توسعه گردشگری منطقه داشته است و یکی از دلایلی که باعث شده تعداد گردشگران وارد شده به این منطقه هر ساله بیشتر شود وجود کالاهای لوکس و ارزان قیمت در این بازارچه مرزی است.

۶- پیشنهادها

تحلیل چهار چوب‌های نظریه‌ای)، مجله مدرس،

دوره ۶، شماره ۲، صص ۴۰-۲۳

افشار سیستانی، ایرج، (۱۳۷۱)، کرمانشاه و تمدن

دیرینه آن، انتشارات ذرین، چاپ اول.

تاج علی، معصومه، (۱۳۸۵)، بررسی اثرات اقتصادی

گردشگران در جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه

کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی، استاد راهنما

فاطمه بزازان، دانشگاه الزهراء.

تقدیسی زنجانی، سیمین، فاطمه دانشور عنبران،

(۱۳۸۶)، توریسم روستایی، تصویری مجازی یا

الگوی حقیقی در برنامه ریزی روستایی، مجله

جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، سال هشتم،

صص ۱۹۲-۱۷۹

تقوایی، مسعود، محمود اکبری، (۱۳۸۸)، مقدمه‌ای بر

برنامه ریزی و مدیریت گردشگری شهری،

انتشارات پیام علوی، چاپ اول، اصفهان.

جمشیدی، نوید، (۱۳۸۱)، بررسی و امکان‌سنجی

اقامتگاه مناسب گردشگری شهر اصفهان، پایان نامه

کارشناسی ارشد علوم اقتصادی- توسعه و برنامه

ریزی اقتصادی، استاد راهنما نعمت الله اکبری،

استاد مشاور حسن کلباسی، دانشگاه اصفهان

خالدی مکی، محمد، (۱۳۸۳)، جاذبه‌های گردشگری

اورامانات، غار قوری قلعه بزرگترین غار آبی آسیا،

انتشارات موسسه فرهنگی هنری کوثر.

دل انگیزان، سهراب، (۱۳۸۸)، بررسی حلقه‌های

بحرانی و مفقود زنجیره تامین (مورد کاوی صنعت

گردشگری منطقه پاوه و اورامانات در استان

کرمانشاه)، مجموعه مقالات همایش ارتقای

فرهنگ شهروندی. شهرداری پاوه.

دیناری، احمد، (۱۳۸۴)، گردشگری شهری در ایران و

جهان، انتشارات دانشگاه فردوسی، چاپ اول.

- برنامه ریزی برای تبلیغات از طریق رسانه‌های

گروهی که باعث آشنایی بیشتر گردشگران با منطقه

شود.

- اولویت بندی بازارهای هدف و برنامه ریزی

مدون برای بازدهی مناسب این بازارها.

- توسعه و بهسازی شبکه‌های ارتباطی منطقه به

ویژه شبکه‌های ارتباطی شهرستان جوانرود.

- احداث پارکینگ‌های عمومی در اطراف بازارچه

جوانرود و شهر پاوه.

- توسعه بازارچه مرزی پاوه و هماهنگی‌های بین

سازمانی برای کنترل کالاهای خریداری شده توسط

گردشگران.

- تهیه طرح جامع گردشگری برای منطقه با توجه

به قابلیت‌های منطقه و توجه ویژه به مناطق جنگلی

منطقه پاوه که در طی چند سال اخیر از طرف

کاروان‌های راهیان نور مورد توجه و بازدید واقع شده

است.

- ساخت و احداث سایه بان و سکوهایی با

استفاده از مصالح بومی در نواحی روستایی هدف

گردشگری.

- توسعه و بهسازی راههای روستایی منطقه با

تاکید بر روستاهای هدف گردشگری.

- تقویت و تجهیز رستورانهای بین راهی و موجود

در منطقه به حداقل امکانات لازم.

- جلوگیری از تغییر کاربری اراضی روستاهای

هدف گردشگری.

منابع

افتخاری، رکن‌الدین، اسماعیل، قادری، (۱۳۸۱)، نقش

گردشگری روستایی در توسعه روستایی (نقد و

بختیاری: مطالعه موردی بخش سامان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲، شماره ۲، صص ۱۲۶-۱۱۳.

قره نژاد، حسن، (۱۳۷۴)، مقدمه‌ای بر اقتصاد و سیاستگذاری توریسم، انتشارات مانی، چاپ اول، ۱۳۷۴.

لاندربرگ، دانلد و همکاران، (۱۳۸۳)، اقتصاد گردشگری، مترجم محمد رضا فرزین، انتشارات شرکت چاپ و نشر بازرگانی، چاپ اول، ۱۳۸۳. مهندسین مشاور تدبیر شهر، (۱۳۸۴)، طرح جامع توسعه گردشگری استان کرمانشاه، مرحله اول (وضع موجود) جلد اول، کرمانشاه.

همایون، محمدهادی، (۱۳۸۴)، جهانگردی: ارتباطی میان فرهنگی (مطالعه تطبیقی الگوی غربی و الگوی اسلامی)، انتشارات دانشگاه امام صادق، چاپ اول. ولدبگی، برهان الدین، (۱۳۸۸)، نگاهی به جاذبه‌های گردشگری اورامان، نشر احسان، چاپ دوم.

Akca, hasan. (2006), Assessment of Rural Tourism in Tourky Using SWOT Analysis, journal of Applied Sciences 6(13), pp 2837-2839.

Chakraborty, Ahana & Chakravarti, B. K. (2007), Global Tourism, APH publishing Corporation, New Delhi.

Das, Jayoti & Dirieno, Cassandra. E. (2009), Global Tourism Competitiveness & Freedom Of The Press, Journal Of Travel Research, Volume 47, Namber 4, <http://online.Sagepub.com>

Edwards, Deborah, Tony Griffin, Bruce Hayllar. (2008), Urban Tourism Research Developing an Agenda, Annals of Tourism Research, Vol. 35, No. 4, pp 1032- 1052

Handerson, Joance. (2003), Management Tourism & Islam in Peninsular Malaysia, Tourism Management 24, pp 447- 456.

Liu, Abby. (2006), Tourism in rural areas: Kedah, Malaysia, Tourism Management 27, pp 878- 889.

Sharply, Richard. (2002), Rural Tourism & the challenge of tourism diversification: the case of Cyprus, Tourism Management 23, and pp 233- 244.

رضوانی، محمدرضا، (۱۳۸۷)، توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.

رضوانی، علی اصغر، (۱۳۸۶)، جغرافیا و صنعت توریسم، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ ششم، تهران.

زننده دل، حسن، (۱۳۸۸)، صنعت گردشگری و سهم ایران در جهان، نشریه گردشگران، شماره ۱۸.

زنگی آبادی، علی، جمال محمدی، دیبا زیرک باش، (۱۳۸۵)، تحلیل بازار گردشگری داخلی شهر اصفهان، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۸، انتشارات دانشگاه سیستان و بلوچستان.

ژرژ، کازس، فرانسواز پوتیه (۱۳۸۲)، جهانگردی شهری، ترجمه صلاح الدین محلاتی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، چاپ اول.

سلطانی، زهرا، (۱۳۸۷)، ارزیابی توان اکوتوریسم و برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری طبیعت در شهرستان خوانسار، پایان نامه کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، اساتید راهنما سید هدایت الله نوری و جمال محمدی، دانشگاه اصفهان.

طالب، مهدی، حسن بخشی زاده، حسین میرزایی، (۱۳۸۷)، مبانی نظری مشارکت اجتماع روستایی در برنامه ریزی گردشگری روستایی در ایران، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۴، صص ۵۲-۲۵.

طلوعی، محمد ابراهیم، (۱۳۸۴)، نقش جهانگردی در ایجاد اشتغال، فصلنامه کار و جامعه، شماره ۶۵، شهریور و مهر ۱۳۸۴.

غفاری، سید رامین، معصومه ترکی هرچگانی، (۱۳۸۸)، نقش گردشگری در توسعه اجتماعی- اقتصادی مناطق روستایی استان چهار محال و